

Мр Велибор Лазаревић
Бела Вода

ПАРОХИЈЕ ЦРКВЕ КОМАРАНСКЕ ДО 1867. ГОДИНЕ

Апстракт: Парохију манастира Комаране у XVIII веку вероватно је сачињавало неколико села између парохија које су тада припадале нуријама манастира Љубостиња и Каленић. Временом се територија и број села који су припадали првобитном манастиру, а потом цркви комаранској мењао и смањивао.

Кључне речи: Комаране, манастир, црква, парохије, администрација, промене.

У селу Комарану, 25 км северозападно од Крушевца, судећи према археолошким налазима, постојао је манастир у XVI веку, а можда и раније, који је спаљен и порушен у време Кочине крајине 1791. године. На његовим темељима подигнута је мирска црква Светог Николе 1828. године, а освећена 1831. године од митрополита београдског Антима. И та црква је порушена 1925. године да би до 1931. године, такође на истим темељима, била саграђена нова која и данас постоји. У том вишевековном трајању, првобитно као манастир Комаране, а потом као црква мењала је своје парохијално подручје.

У „протоколу от экзаминација свјаштеников парохијалних, находештих се ва епархии ваљевскои, творимое лета 1735. мноју Андреем Јоакимовичем, а. м. сингелом по указу его архипастирства” у диштрикту Рудничком пописана је и нурија Василиа Станимировича попа дреновачког.¹ Она је припадала тадашњој Епархији ваљевској а Митрополији београдској.²

У „извештенију колико сел обретлет се ва епископии валеvској, како имено последует про лето 1735.” пише између осталог:

"село Катун	5 домова
село Маскаре	8 домова
село Бачина	21 дом
село Карановац (енурија манастира Каленић)	8 домова
село Лепосевићи	8 домова
село Опарићи	8 домова
село Јасика	8 домова
село Падеж	8 домова
село Куклин	13 домова
село Риљац	8 домова
село Дренова (енурија ман. Љубостине)	13 домова
село Медвеђа	15 домова ³

Као што се види ове две нурије биле су при манастирима Каленићу и Љубостињи и биле су разуђене што је и природно јер је било мало домова што није изискивало превише свештеничких обавеза.

Занимљиво да у овом списку нема села која ће доцније припадати комаранској парохији: Комарана, Љубаве, Коњуха, Беле Воде, Брајковца, Лазареваца, Каменара, Милутовца, Страгара, Парцана, Залоговца, Вратара, Глобара, Маренова, Крвавице, Шашиловца... Не би се могло рећи да сва ова села нису тада постојала, пре би се могло закључити да су, ако не сва, бар нека од њих постојала и припадала комаранској парохији која се у претходном документу не спомиње, највероватније из разлога што није припадала ваљевској епархији.

Ова црква⁴ је у почетку највероватније служила за петнаестак села и три парохије (милутовачку, коњушку и парцанску). Тих петнаестак села нису припадала ни Љубостињи ни Каленићу већ Комарану између XVI и XVIII века.

¹ Димитрије Руварац, Митрополија београдска око 1735. године, Споменик, XVII, Други разред, СКА, Београд, 1905, 190.

² Изгледа да тадашња црквена подела у Србији није била у складу са административном јер је овај крај припадао тадашњем јагодинском диштрикту а по црквеној подели Епархији ваљевској која је тада допирала до Западне Мораве.

³ Димитрије Руварац, н. д., 202. Види и рад Недељка Радосављевића, Ваљевска епископија у "извештенију" из 1735. године, Гласник бр. 31, Историјски архив, Ваљево, 1997, 44. Оригинал овог документа налази се у Архиву САНУ у Историјској збирци под бројем 8903.

Изградња нове комаранске цркве 1828. године вероватно је затекла распоред нурија или парохија из 1818. године када је јереј Радивој Ћирковић држао парохију која се састојала из Коњуса (вероватно са Љубавом и Комараном), Беле Воде, Брајковца и Каменара, јереј Нестор Миљковић држао је села Милутовац и Лазаревац, јереј Петар Ковачевић Велику Дренову, а јереј Миленко Урошевић села Кукљин, Крвавице и Шашиловац.⁵

Према попису из 1818. године Комаране је имало 4 куће и 5 арача, Коњуси (са Љубавом – В. Л.) 81 кућу и 203 арача, Бела Вода 78 кућа и 179 арача, Лазаревац 20 кућа и 56 арача, Каменари 8 кућа и 17 арача, Брајковац 20 кућа и 51 арач.⁶

Према пописнику села, кућа пореских, ожењених и арачких лица 1822. године Комаране је имало 4 куће, 4 пореске главе и 6 арачких глава, Коњуси (са Љубавом – В. Л.) 84 куће, 101 пореску главу и 229 арачких глава, Лазаревац 26 кућа, 30 пореских глава и 63 арачке главе, Бела Вода 79 кућа, 90 пореских глава и 214 арачких глава, Каменари 9 кућа, 12 пореских глава, 25 арачких глава, Брајковац 20 кућа, 23 пореске главе и 57 арачких глава.⁷

Према списку села и домова Епархије Београдске из 1826. године након изградње цркве комаранске 1831. при њој су се нашла села: Залоговац (44), Парцани (19), Падеж (25), Шашиловац (9), Вратари (29), Крвавице (24), Глобари (18), Бела Вода (81), Брајковац (20), Коњуси (90) (са Љубавом – В. Л.), Лазаревац (23), Милутовац (61), Каменари (9) и Комарани (5).⁸

Према списку села и домова у Епархији београдској из 1826. године изградњу цркве комаранске околна села су дочекала са следећим, приближним бројем становника: Залоговац са 44 дома, Парцани са 19, Падеж са 25, Вратари 29, Шашиловац са 9, Крвавице са 24, Глобари са 18, Бела Вода са 81, Брајковац са 20, Коњуси са 90 (вероватно са Љубавом), Лазаревац са 23, Каменари са 9, Комарани са 5, Карановчић са 22, Доњи Крчин са 26, Горњи Крчин са 13, Милутовац са 61, Мала Крушевица са 10 што је укупно 484 куће.⁹

Од изградње старе цркве комаранске 1828. године њени свештеници су опслуживали села Комаране, Љубаву, Коњусе, Лазаревац, Белу Воду, Брајковац, Каменаре, Шашиловац, Крвавицу, Падеж, Глобаре, Парцане, Залоговац, Мареново, Милутовац и Страгаре.¹⁰ У почетку су њој припадале коњушка, парцанска и милутовачка парохија, а потом још и беловодска и падешка које су настале доцније.

У тефтеру од нурија Митрополије београдске за 1833. годину уписане су у капетанији темнићкој: у нурији попа Петра Поповића 103 куће. Њу су чинила села: Залоговац са 47 кућа, Падеж са 25 и Вратари са 31 кућом и плаћали су мирију од 7 гроша и 29 пара. У нурији попа Радивоја Ћирковића 224 куће. Састојала се из села: Коњуси (са Љубавом–В. Л.) са 122 куће, Беле Воде са 88, Комарана са 5 и Камерани (треба Каменари–В. Л.) са 9 кућа и плаћали су мирију од 16 гроша и 32 паре. У нурији попа Јове Поповића било је 139 кућа и чинила су је села: Лазаревац са 28 кућа, Милутовац са 71 и Страгари са 40 кућа и плаћали су мирију од 9 гроша и 18 пара. У нурији попа Вучка Јаковљевића било је 82 куће и чинила су је села Брајковац са 26 и Стопања са 56 кућа и плаћали су мирију од 6 гроша и 6 пара.¹¹

Митрополит београдски је 13. септембра 1832. године дао синђелију Вучку Јаковљевићу на села Парцане са 23 куће и Глобаре са 21 кућом те је укупно имао 44 куће.¹² Та села су му судећи по подацима из матичних књига само придодата уз Брајковац кога је од раније држао. Не знано кад придодат му је Залоговац и Вратаре, а доцније (од 1840.) Шашиловац, Крвавице, а потом и Мареново.¹³

⁴ Према митрополиту Михаилу настанак црква у овом крају у 19. веку текао је овим редом: 1820. подигнута је црква у Комарану; 1824. саграђена је црква у Јасици; 1831. у Великој Дренови; 1872. у Каменару. (Митрополит Михаило, Православне српске цркве у Кнежевини Србији, Београд, 1874, 21, 29,51), али су за Комаране и Јасику унети погрешни подаци.

⁵ Архив Србије, Београд, Књажева канцеларија 1818.

⁶ Мита Петровић, Финансије и установе обновљене Србије до 1842, књ. I, Београд, 1898, 545.

⁷ Мита Петровић, Финансије и установе обновљене Србије до 1842, књ. I, Београд, 1898, 545.

⁸ Архив Србије, Београд, Књажева канцеларија, XXXV-503, 1826.

⁹ Архив Србије, Београд, КК XXXV-503, 5.

¹⁰ Летопис цркве комаранске храма Св. Николе јереја Радомира Марића, 1947-1966, 7.

¹¹ Архив Србије, Митрополија Београдска, грађа за 1832-1833. годину.

¹² Архив Србије, Митрополија Београдска, грађа за 1831-1832. годину

¹³ Према матичним књигама цркве комаранске.

Митрополит београдски 16. децембра 1832. године даје синђелију свештенику Јовану Поповићу на села Милутовац са 71 кућом, Страгаре са 27 и Лазаревац са 28 кућа што је укупно износило 126 кућа.¹⁴

Из овог тефтера се види да су Парцане и Глобаре са Орашјем и Избеницом припадали нурији попа Огњана Павловића највероватније са црквом у Орашју, а Кукљин, Шашиловац и Крвавице припадали су нурији попа Миленка Урошевића по свему судећи са црквом у Јасици те ова села нису припадала цркви комаранској док претходно наведена свакако јесу. По томе би 1833. године при цркви комаранској биле четири парохије које су чиниле 12 села: Залоговац, Падеж, Вратари, Коњуси (са Љубавом), Бела Вода, Комарани, Каменари, Лазаревац, Милутовац, Страгари, Брајковац и Стопања са 548 кућа. Занимљиво је да је било велике несразмере између парохија Радивоја Ћирковића који држи 224 куће и осталих, поготову Вучка Јаковљевића који држи само 82 куће иако је он по служби био старији од Радивоја Ћирковића. Осим тога, његова парохија је била сиромашна јер се састојала из убогог села Брајковца и десноморавског села Стопање.

У писму митрополиту београдском од 13. јуна 1834. године прота темњићи Стојан Милићевић пише: "Високо преосвештењејши господине, за попа Вучка из Коњуа што ми пишете да не прелази у Стопању по вашој заповести ми смо њега призвали и њему заповест издали на које је он одговара да му је Стопања под синђелијом и етога пошљемо код вас Г. Ваша Милости".¹⁵ Из овога се види да је Вучко Јаковљевић пре 1834. године од неког митрополита добио синђелију да су му парохијска села десноморавска Стопања и левоморавски Брајковац и да је већ 1834. године од стране митрополита учињен покушај да се Вучку одузме Стопања што се вероватно убрзо и остварило и Вучко је као надокнаду добио још нека левоморавска села. У 1833. години Вучко је опслуживао 56 кућа Стопање прелазећи Мораву приликом разних верских обреда док је преостале 22 куће Стопање уз села Бресно Поље и Омачницу опслуживао јереј Арсеније Поповић из Бресног Поља.¹⁶

Свештеници цркве комаранске опслуживали су 1834. године ова села: Милутовац (са 73 куће и 494 душе), Белу Воду (са 99 кућа и 609 душа), Брајковац (са 27 кућа и 171 душом), Залоговац (са 55 кућа и 334 душе), Каменаре (са 10 кућа и 60 душа), Карановчићи (са 29 кућа и 207 душа), Комаране (са 5 кућа и 38 душа), Коњусе (са 85 кућа и 534 душе), Крвавицу (са 25 кућа и 194 душе), Лазаревац (са 29 кућа и 226 душа), Љубаву (са 34 куће и 186 душа), Падеж (са 28 кућа и 129 душа), Парцане (са 22 куће и 290 душа), Тољевац (са 44 куће и 69 душа), Шашиловац (са 10 кућа и 69 душа),¹⁷ док за Вратаре и Мареново немамо података.

Иако се Карановчић, Крвавица, Тољевац и Шашиловац не спомињу као села у надлежности четири комаранска пароха из 1833. године она су можда само у време живота манастира припадала цркви комаранској.

У списку "прегледани у Исправничеству Окружија Јагодинског полугодишњи рачуна мирски цркви и манастира у којима један калуђер живи у окружију овом наодећи се од 26 октомврија 1836. г. до 26. априла ове 1837. г. у протопопијату темњићском биле су пет цркви (орашка, јасичка, комаранска, својновачка и бела црква), а у протопопијату јагодинском седам цркава (јагодинска, ивковачка, рековачка, великодреновска, медвеђска, јовачка и манастир Јошаница (зачудо Каленића и Љубостиње овде нема)."¹⁸

За разлику од распореда парохија из 1833. године, судећи према првом 1837. годишту матичних књига цркве комаранске јереј Радивоје Стојановић је држао Комаране, Љубаву, Коњусе, Белу Воду и Каменаре, Вучко Јаковљевић је држао Залоговац, Парцане, Брајковац, Глобаре и Вратаре, а доцније (од 1840.) Шашиловац, Крвавице, а потом и Мареново. Јереј Миленко Урошевић је држао Милутовац, Страгаре и Лазаревац и то су била три пароха која су службовала при цркви комаранској и водила њену црквену администрацију.¹⁹

¹⁴ Архив Србије, Митрополија Београдска, грађа за 1831-1832. годину

¹⁵ Архив Србије, Митрополија београдска, грађа за 1834. годину.

¹⁶ Архив Србије, МБ, Грађа за год. 1832-33. годину.

¹⁷ Лепосава Цвијетић, Попис становништва и имовине у Србији 1834. године, Историјски институт САНУ, Посебан отисак мешовите грађе, књ. XIII, Београд, 1984, 58-62.

¹⁸ Архив Србије, Државни Совет, 196/1837.

¹⁹ Матичне књиге цркве комаранске, Историјски архив, Крушевац.

Варваринској цркви између 1837. и 1856. године припадала су села: Варварин, Бошњане, Маскаре, Падеж и Вратаре.²⁰ У истом периоду јасичка црква опслуживала је Јасику, Кукљин, Шанац, Велику Крушевицу и Срње.²¹

Протопрезвитер темнићи Стојан Милићевић 19. јунија 1837. из Варварина пише архиепископу и митрополиту Петру "за парохију орашку и бачинску јего свештеници долазе код вас поп Пе(та)р Поповић, поп Вучко Јаковљевић, поп Петар за орашку парохију коју је он обдржавао до 23. јануарија на полицу, и долази код вас да вама изручи половину новаца и чарапа што и до сада поповао од сада да получи от вас синђелију.

Особито попу Вучку додати Залоговац заступају ако се Ваше високопреосвјаштенство смилује они ће ви усмено показати колико је число домова и вама тачно наплатити (...)"²²

У међувремену смрћу попа Ивана или Јована Поповића из Милутовца 1838. године обудовела је парохија милутовачка и поводом тога уследило је 12. априла 1838. године писмо игумана љубостињског Милентија Марковића насловљено Његовом Високопреосвештенству Господину Петру Јовановићу архиепископу београдском и митрополиту целе Србије у Београду:

"Ваше високо преосвештенство милостивјеши архипастиру

Ја долу потписати састрако почитанијем прикодим к вашему високопреосвештенству и целујем светују свештедрују десницу и јављам поради парокије Милутовачке како су ми пренели кметови и јеше парохе па смо сва три села да су ради сви парохијани у комаранску цркву да приме за парока имати јереја Миленка Урошевића пароха кукљинског него се умољавају парокијани да јереј Миленко више не држи парокију кукљинску него да се прими парокије милутовачке будућа далеко је људски исти да га траже по парокији кукљинској када им што за целъ требује а и јереј Миленко радшеј је примити се парокије милутовачке зато што није много ближа од парохије кукљинске, а ваше високо преосвештенство како се смилује и одобри за јереја Миленка или ће доћи да парокију Милутовачку плати или да промени. Јесам вашег високопреосвештенства Милостившем архипастиру."²³

Архиепископ београдски и митрополит целе Србије Петар 16. априла 1838. године одговара игуману обштежића манастира Љубостиње Мелетију Марковићу: "Разумели смо из писма вашег од 12 тек да су парохијани вдове парохије милутовачке ради да им дамо за пароха јереја Миленка Урошевића садашњег пароха кукљинског. То смо исто и ми ради да тако буде; но будући да би ми морали за сада већ имати стотова свјаштеника кога би онамо кукљинској парохији представили кад би јереја Миленка на Милутовачкој парохији наместили, а почем га још сада немамо; то смо тиме принуђени још мало причекати док се таквиј нађе. Међутим нека Јереј Миленко обслужује обе, као што је и ово неко време обслуживао. А о свему овому казали смо и усмено овде вашему Јеромонаху Макарију кои ће вам такође устмено наше речи соопштити."²⁴

Према главном изводу "рачуна свију цркви у Књажевству Србији од Дмитрова дне прошле до Ђурђева дне тек год 1839. " у јагодинском окружју било је 12 цркава, београдском 21, ћупријском 8, крушевачком 14, крагујевачком 16..."²⁵

Према списку свештенства архијерејезе београдске из 1841. парох љубавски био је Радивој Стојановић, а коњушки Вучко Јаковљевић.²⁶ Тада и доцније ови свештеници су припадали протопрезвитерату варваринском.

Стојан Милићевић протојереј варварински 21. октобра 1842. године у списку свештеника мирије и чарапа у протопрезвитерату темнићком пише како јереј Радивоје Стојановић у парохији коњушкој има 250 домова, да је од годишње мирије примио 18 гроша и 30 пара колико је вредело три пара чарапа, а у новцима 11 гроша и 10 пара. У залоговачкој парохији јереј Вучко Јаковљевић је имао 168 домова и

²⁰ Историјски архив, Крушевац, Матичне књиге цркве у Варварину 1837-1856.

Падеж и Вратаре припадају 1856. године падешкој капели где су од 1. јануара 1857. почеле и да се воде матичне књиге, а уместо њих варваринској цркви припали су Обреж и Катун.

²¹ Историјски архив, Крушевац, Матичне књиге цркве у Јасици 1837-1856.

²² Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1837, бр. 314.

²³ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска 163/1838.

²⁴ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска 163/1838.

²⁵ Архив Србије, Државни савет 736/1839.

²⁶ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска 1841, бр. 18.

примио је 12 гроша и 24 паре колико су вределе једне чарапе, а у новцима 13 гроша и 30 пара.²⁷ Из овога се види да су при цркви комаранској тада биле само две парохије: коњушка и залоговачка са 418 домова. Коњушка парохија је била највећа у протопрезвитерату и равна катунској. Тада су у околини постојале још јасичка са 200 домова, кукљинска са 137, бачинска са 164, обрешка са 230, катунска са 250 и орашка са 190.²⁸

Милосав Милановић, клирик родом из Чумића окружија крагујевачког пише митрополиту Петру Јовановићу фебруара 1844. из Велике Дренове где је већ две године учитељ и моли за бољу службу.²⁹ Митрополит 16. фебруара исте године отписује преко јагодинског протопрезвитера да Милосаву не може друкчије помоћи осим да га рукоположи за свештеника.³⁰

Јован Димитријевић протојереј јагодински 20. јула 1844. пише из Јагодине митрополиту Петру како због болести клирик Милосав није могао ићи на рукоположење тако да га тек сада шаље наглашавајући да "овај клирик Милосав узео девицу од јереја Радивоја пароха љубавског у окружију јагод. који ми је изјавио, да би рад за време код старца за капелана остати; због слабости јереја Радивоја, а после ако би се и парохија показала упражњена где било, могло би и на своју парохију отити."³¹

Митрополит Петар 1. јула 1844. јавља јагодинском протојереју да су Милосава Милановића рукоположили за ђакона и да од пароха љубавског Радивоја Стојановића затражи објашњење за коју ће га пару примити за капелана, а да га сад не може рукоположити за презвитера, већ ако буде уредан рукоположиће га ужички архијереј.³²

Радивоје Стојановић, парох љубавски писмено објашњава митрополиту 7. јула 1844. из Јагодине да ће услед слабости опслуживати половину своје парохије док на другој половини прима свога зета и да ће за живота његовог делити по пола прихода.³³ Писмо је протопрезвитер јагодински Јован Димитријевић истог дана проследио митрополиту³⁴, који 16. августа исте године налаже јагодинском протопрезвитру да Милосава упути ужичком архијереју како би га овај рукоположио за презвитра, а потом да иде к њему на обуку у Јагодину.³⁵

Пошто га је епископ ужички Никифор Максимовић 10. септембра 1844. рукоположио за презвитра³⁶ Милосав Милановић је код Јована Димитријевића у Јагодини свршио месечну обуку.³⁷ Након тога митрополит 24. октобра 1844. наређује Јовану Димитријевићу да постави Милановића за капелана остарелом Радивоју Стојановићу.³⁸

Године 1847. већ оболели јереј Вучко Јаковљевић био је због нечег кажњен пресудом Духовног суда. На ту пресуду су се 13. новембра из Коњуса жалили неки представници села Шашиловца, Крвавице, Залоговца, Глобара, Брајковца, Парцана и Маренова митрополиту Петру наводећи да су задовољни његовим владањем и служењем и да га опасна болест (крволиптање) често спопада и мучи и траже опроштај за њега. "Зато коленоприклоно припадамо на целивање ваше свете деснице да нашег свјаштеника ову погрешку опростите."... "А онај што је њега оптужавао и опадао за службу т. ј. Милосав Милановић капелан свешт. Радивоја Стојановића пароха љубавског, то само је по инату да му убије чест пред људима, а себе да велича. Али Бог нека га пита, ми добро знамо од какве болести он пати и да не би нико на себи порока наводио и од свете тајне и закона хришћанскога одходио ка(д) би он здрав био."³⁹

²⁷ Архив Србије, Митрополија београдска, 1842, бр. 116.

²⁸ Исто.

²⁹ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 139.

³⁰ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 144.

³¹ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 689.

³² Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 711.

³³ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 794.

³⁴ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 794.

³⁵ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 809 и 810.

³⁶ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 887.

³⁷ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 970.

³⁸ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1844, бр. 997.

³⁹ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1847, бр. 798.

Вучков син Милован Јаковљевић из Коњува рукоположен је за 29. августа за ђакона, а 2. септембра 1848. године за презвитера. Потом је провео месец дана на обуци у манастиру Каленићу. Након тога постављен је за пароха кукљинског. (Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1848, бр. 466, 479 и 506). Милован Јаковљевић

Стојан Милићевић протојереј варварински 16. септембра 1846. из Варварина пише митрополиту Петру Јовановићу: "По налогу Вашему од 30. пр. м. јулија (...) определио сам нарочито Јереја Вучка Јаковљевића да он нуријашима парохији милутовачкој у Протопрезвитеријату јагодинском код њиовог Свјаштеника Саве Поповића онде не би било нужно свјаштеноејствија при цркви комаранској свршује, тога ради не и постављајши ваше високопреосвјаштенство о предложеном предмету известити јесам".⁴⁰

Стојан Милићевић 26. маја 1847. године пише митрополиту српском: "Може да је Вашему високопреосвјаштенству стање и слабост састава телесног, јереја Вучка Јаковљевића пароха Комаранског, мог протопрезвитерата и познато, ну у том смотренију неизостављам и ја Ваше високопревосходителство, о његовој телесној слабости известити, будући да су ми парохијани поменутог свјаштеника већ додијали, тужћи се противу њега, да им нужна свјаштеноејствија извршавати не може и да им је нужно за другог свјаштеника да иј обслужује: шта више, и само свјаштенство, братство и содружи његови, налазећи се при поменутој цркви осведочавају, да именовани јереј ни у цркви служити не може. Из узрока тога, што је заражен болестију, и што сваког новолунија месечног, крв 3 до 4 оке из њега излази; и да је у том и слух изгубио. Да не би дакле вишеречени јереј како код вашег високопреосвјаштенства у подозрењу пао, тако и од братства свог у цркви, и од парохијана своји укоран био, долазим Ваше Високопреосвјаштенство с гљубочајшим почитанијем покорњејше молити; да би милост благоизвољело учинити и сина његовог Милована Јаковљевића налазећег се тамо у првој богословији, трећег разреда, за свјаштеника поставило, и отцу његовом као капелана, на послуженије парохије отпустило и са усердијем склонило се послати."⁴¹

У свом писму Стојану Милићевићу, митрополит Петар пише да Милован Јаковљевић не може рукоположен бити док богословију не сврши и у брак не ступи, а да оболелог Вучка свештенство у чреди редом замењује, или ако је сувише болестан да га суседни парох замењује на трећу или четврту пару.⁴²

Будући у тешкој болести и беди Вучко Јаковљевић, парох комарански, како се потписивао, ће у Коњусима 15. јула 1847. године саставити својеручно два писма и оба упутити на адресу митрополита Петра Јовановића. Једно ће потписати и оверити општинари три општине које су тада припадале комаранској цркви и то у име Примиритељног суда села Залоговца председатељ Миша Раденковић и помоћници Марко Ђорић и Стојан Марковић, у име Примиритељног суда села Парцане председатељ Симон Милосављевић и помоћници Милован Мојсић и Живан Петронијевић из Глобара и у име Примиритељног суда села Шашиловца председатељ Обрад Јаковљевић и помоћници Милић Маринковић из Крвавица и Павле Маврић из истог села, а друго ће потписати он сам. Оба су пак сличне садржине. У оба писма моли се митрополит Петар да услед болести и беде Вучка Јаковљевића његовог сина Милована ослободи пре времена школовања у првој богословији како би се за живота оца рукоположио на очевој парохији.⁴³

Митрополит 29. јула 1847. године пише протојереју варваринском Стојану Милићевићу да поменути Милован без свршене богословије не може рукоположен бити.⁴⁴ Узгред Вучко Јаковљевић истиче да се у болести налази и да у парохију не може ићи, да од братства има само једног старог свештеника који при себи држи капелана и кад на Вучкову молбу уместо њега служи на парохији "што добије њему и остаје" и да ће он од глади и болести умрети.⁴⁵

Године 1846, и пре тога, Варваринском протопрезвитерату припадале су парохије јасичка, коњушка, кукљинска и залоговачка,⁴⁶ док су милутовачка, медвеђска и дреновачка припадале јагодинском протопрезвитерату⁴⁷ те се тако јагодински округ делио на два протопрезвитерата.

свештеник кукљински био је по решењу београдске конзисторије изложен испитивању у септембру 1869. године због непристојног владања. (Архив Србије, НОЈ, ф XVII, р 70/1869).

⁴⁰ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска 1846, бр. 796.

⁴¹ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска 1847, бр. 437.

⁴² Архив Србије, Београд, Митрополија београдска 1847, бр. 437.

⁴³ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска 1847, бр. 564.

⁴⁴ Исто.

⁴⁵ Исто.

⁴⁶ Јован Гавриловић, Речник географско статистичниј Србије, Београд, 1846, 43.

⁴⁷ Јован Гавриловић, Речник географско статистичниј Србије, Београд, 1846, 325.

Године 1844. комаранској цркви (парохији) припадала су ова села: Бела Вода са 110 кућа и 652 душе; Брајковац са 34 куће и 186 душа; Каменаре са 10 кућа и 61 душом; Карановчић са 37 кућа и 240 душа; Коњуси са 101 кућом и 586 душа; Крвавица са 35 кућа и 200 душа; Крушевица са 21 кућом и 105 душа; Кукљин са 143 куће и 779 душа; Лазаревац са 37 кућа и 218 душа; Љубава са 58 кућа и 297 душа; Шашиловац са 8 кућа и 72 душе; Милутовац са 116 кућа и 676 душа.⁴⁸

Зна се да је Вучко Јаковљевић као парох залоговачки с препоруком Стојана Милићевића протојереја варваринског од 27. августа 1843. ишао да препоручи свог сина Милована Богословији у Београду.⁴⁹

Према списку крштених у периоду од 1848. до 1849. године у цркви комаранској је са подручја парохије Милосава Милановића из Љубаве крштено 18 младенаца, из Беле Воде 25, из Коњуха 25, из Каменара 5, са парохије Вучка Јаковљевића из Залоговца 7, из Парцана 5, из Глобара 7, из Крвавице 12, из Шашиловца 4 и из Брајковца 5 деце. Уз овај списак стоји и писмена наредба министарства унутрашњих дела о цељењу деце против крављјих богиња.⁵⁰

У 1849. години очито свршеног богослова Милована Јаковљевића налазимо као капелана свог оца Вучка Јаковљевића како моли митрополита београдског да му дозволи да, пошто му је очева парохија мала (175 домова), опслужује суседну великодреновску парохију његовог брата од стрица почившег јереја Михајла Урошевића док његов брат Никола Урошевић не заврши Богословију, кога би издржавао на школовању.⁵¹ Та молба очигледно није усвојена јер Стојан Милићевић протојереј варварински 10. априла 1849. године пише у извештају митрополиту београдском како је Милован Јаковљевић ослобођен са очеве парохије и моли да наследи кукљинску парохију почившег јереја Димитрија Поповића, како би са половином прихода издржавао његову децу и уз њу опслуживао и очеву (парцанску) парохију која је у суседству.⁵²

У 1852. години парох милутовачки Сава Поповић имао је 148 домова у парохији, Благоје Томић парох залоговачки имао је 190 домова, а Милосав Милановић парох коњушки 296 домова. Милутовачка парохија је припадала јагодинском протопрезвитерату са седиштем у Јагодини, а залоговачка и коњушка варваринском са седиштем у Варварину. Оба протопрезвитерата припадала су Архиепископату београдској.⁵³

Највеће промене и прерасподела села која су припадала комаранској цркви на парохије наступиле су 1853. године након смрти јереја Радивоја Стојановића. Наиме, 18. новембра те године нови парох Стефан Поповић добија на располагање нову, беловодску парохију. Она села која је држао почивши јереј Радивој Стојановић: Белу Воду са 170 домова која је до тада припадала коњушкој парохији, као и село Каменаре са 16 домова које је тада припојено Залоговачкој парохији јереја Милована Арсенијевића, која је бројала 180 домова. Коњушка парохија остала је на 186 домова Коњуха, Љубаве и Комарана (Коњуси 121 дом, Љубава и Комарани 65 домова са девет старих удовица и убогих људи).

После смрти пароха коњушког Радивоја Стојановића 1853. године намесник варварински Миладин Милићевић 11. децембра 1854. године по жалби коњушког пароха Милосава Милановића извештава митрополита Петра како је на предлог покојног протојереја варваринског Стојана Милићевића митрополиту Петру 15. октобра 1853, митрополит 18. новембра исте године одобрио "да се Бела Вода и Брајковац числећи 180 домова даде јереју Стефану Поповићу, а Коњуси, Љубава и Комаране у којима има 200 домова, да сачињавају парохију јереја Милосава: остала пак села, као Залоговац, Парцани, Глобари, Шашиловац и Каменари у којима се содржава 180 домова да потпадну под парохију залоговачку". Са тим се слаже и нови варварински намесник Миладин Милићевић у свом писму од 11. децембра 1854. године тврдећи како у тој подели нема никакве неправде јер би припајањем Каменара коњушка парохија нарасла на 220 домова, а залоговачка остала на 160. Успут намесник примећује да јереј Милосав "још није парохии залоговачкој уступио Каменаре него га сам обдржава".⁵⁴

⁴⁸ Јован Гавриловић, Речник географско статистичниј Србије, Београд, 1846, 12, 27, 112, 124, 127, 130-131, 154, 166, 316. Комаране је овде вероватно уписано у саставу Љубаве јер га нема у књизи.

⁴⁹ Архив Србије, Београд, Митрополија београдска, 1843, бр. 661.

⁵⁰ Архив Србије, НОЈ, ф XII, р 64/1849.

⁵¹ Архив Србије, Београд, Митрополија 1849, бр. 91.

⁵² Архив Србије, Београд, Митрополија 1849, бр. 284.

⁵³ Велики београдски календар за годину 1852 са шематизмом Књажевства Србије, прва година, Београд 1852, 169.

⁵⁴ Архив Србије, Београд, Митрополија, 1854, бр. 1127.

Тадашњи коњушки парох Милосав Милановић који је живео у Љубави жали се 13. новембра 1854. архиепископу београдском и митрополиту српском Петру на ту поделу да је неправедна и да га осиромашује и моли да му се врати село Каменаре или да му се уместо њега да село Лазаревац које је тада припадало општини љубавској, а милутовачкој парохији као и село Пољна у ком се налазила и парохијска црква јереја Саве Поповића, пароха милутовачког.⁵⁵

Парохија залоговачка обудовела је 1850. године смрћу Вучка Јаковљевића те су се парохијани без свештеника "скоро четири године напатили, скитајући тамо амо за свештеницима". За њу се каже да је "доста сиротна и на незгодном месту стоји". И кад им је Стефан Поповић из Беле Воде постављен за пароха да поред беловодске опслужује и залоговачку парохију, парохијани су се жалили да им је Бела Вода где је становао њихов свештеник далеко о чему протојереј варварински Стојан Милићевић 20. марта 1854. извештава митрополита српског и архиепископа београдског Петра.⁵⁶ Овај му 24. марта 1854. одговара да се парохијани претрпе јер је "сад време лепше и бољи путови па ће и њима лакше бити по потреби закона свештенику јавити се".⁵⁷

После Стефана Поповића залоговачку парохију опслуживаће јереј Благоје Томић. Он је по налогу митрополита београдског од 13. октобра 1853. године отишао у неко друго место после божићних поклада, а јереј Милосав Милановић капелан јереја Радивоја Стојановића добио је залоговачку парохију да привремено наполе опслужује.⁵⁸ Коњушки парох Милосав Милановић је опслуживао до 18. јануара 1854, а потом беловодски Стефан Поповић од 18. јануара до 5. септембра када је на парохију постављен јереј Милован Арсенијевић, бивши учитељ који је рукоположен.⁵⁹

Из извештаја Миладина Милићевића намесника варваринског од 1. јуна 1855. године видимо да су пре нове расподеле парохија изгледале овако: парохија коњушка: Коњуси, Бела Вода, Љубава, Комарани, и Каменари са 330 домова; парохија залоговачка: Залоговац, Парцани, Глобари, Шашиловац, Брајковац са 174 дома.⁶⁰ Повремено би им се придруживала парохија милутовачка са Милутовцем и Лазаревцем.

Након расподеле парохија коју је на предлог Миладина Милићевића намесника варваринског усвојио митрополит српски и архиепископ београдски Петар Јовановић 25. јула 1855. године образоване су од две бивше парохије (коњушке и залоговачке) три нове тако што је приновљена беловодска па је распоред био следећи: коњушка парохија: Коњуси, Љубава, Комарани и Каменари са 190 домова; парохија беловодска (нова): Бела Вода (140), Брајковац (40), Шашиловац (20) са 200 домова; залоговачка парохија: Залоговац, Парцани, Падеж, Вратари и Глобари са 207 домова.⁶¹

Архиепископ београдски и митрополит српски Петар издао је 24. августа 1855. године синђелију јереју Стефану Поповићу пароху беловодском на парохију која се састојала из Беле Воде, Брајковца и Шашиловца.⁶² Доцније ће овој парохији уместо Шашиловца припасти ближе село Каменаре.⁶³ Одузимање села Каменара од коњушке парохије надомештено је додавањем села Лазаревца које је до тада припадало милутовачкој парохији.

На захтев Конзисторије београдске намесник варварински Миладин Милићевић сачинио је списак парохија налазећи се у намесничеству варваринском окружја јгаодинског за 1867. годину у коме су наведени подаци за залоговачку, падешку, коњушку, милутовачку и беловодску парохију:

Име и презиме свештеника, капелана и место њиовог обитавања: Жи ван

Поповић, свештеник Коњушки

Којој Цркви принадлежава и ком је свецу Црква посвећена: Комаранској,

Светом Оцу Николају

Име парохије: Коњушка

Села парохије сачињавајућа: Коњусе, Љубава, Комаране

⁵⁵ Архив Србије, Београд, Митрополија 1854, бр. 1086.

⁵⁶ Архив Србије, Београд, Митрополија, 1854, бр. 31.

⁵⁷ Архив Србије, Београд, Митрополија, 1854, бр. 239.

⁵⁸ Архив Србије, Београд, Митрополија, 1853.

⁵⁹ Архив Србије, Београд, Митрополија, 1854, бр. 1106.

⁶⁰ Архив Србије, Београд, Митрополија, 1855, бр. 277.

⁶¹ Архив Србије, Београд, Митрополија, 1855, бр. 277 и Митрополија бр. 344.

⁶² Архив Србије, Београд, Митрополија, 1855, бр. 440.

⁶³ У том саставу се ова парохија очувала до данас.

Посебни број: 147 Коњусе, 47 Љубава, 11 Комаране
Свега домова: 205
Глава порезки: 240
житеља или душа: 1180
Има ли сингелију или не: има

Име и презиме свештеника, капелана и место њиовог обитавања: Сава Поповић, свештеник Милутовачки
Којој Цркви припада и ком је свецу Црква посвећена: Комаранској, Светом Оцу Николају
Име парохије: Милутовачка
Села парохије сачињавајућа: Милутовац, Лазаревац
Посебни број: 150 Милутовац, 60 Лазаревац
Свега домова: 210
Глава порезки: 260
житеља или душа: 1312
Има ли сингелију или не: има⁶⁴

Име и презиме свештеника, капелана и место њиовог обитавања: Стеван Поповић, свештеник Беловодски
Којој Цркви припада и ком је свецу Црква посвећена: Комаранској, Светом Оцу Николају
Име парохије: Беловодска
Села парохије сачињавајућа: Бела Вода, Брајковац, Каменаре
Посебни број: 140 Бела Вода, 40 Брајковац, 20 Каменаре⁶⁵

Са изградњом цркава, односно капела у Падежу, Каменару, а доцније и у другим селима, значај матичне цркве комаранске ће у практичном смислу слабити, а у историографском сачувати до данас за велики број насеља овог краја.

⁶⁴ Историјски архив Јагодина, Фонд Архива цркве, кутија 1, (1855-1869), 18. јануар 1868. године.

⁶⁵ Историјски архив Јагодина, Фонд Архива цркве, кутија 1, (1855-1869), 18. јануар 1868. године.